

Florentina Sâmihăian
Sofia Dobra
Monica Halaszi
Anca Davidoiu-Roman
Horia Corcheș

Limba și literatura română

Clasa a VIII-a

Unitatea I

Unde găsim frumusețea?

1.1, 1.2, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1

Unitatea II

Cum sunt ceilalți?

1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.4, 4.5, 5.1

Unitatea III

Cum descoperim lumea?

1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 4.4, 4.5

Unitatea IV

Unde găsim adevărul?

1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.2, 3.3, 4.1, 4.3, 4.4, 5.1

Unitatea V

Încotro se îndreaptă lumea?

1.1, 1.2, 2.1, 2.3, 3.1, 3.4, 4.1, 4.2, 4.5, 5.2

Lectură

- L1. Textul liric. Versificația. Frumusețea naturii
O, rămâi... de Mihai Eminescu / 10
- L2. Limbajul figurat. Aliterația / 12
- L3. Semnificațiile textului / 13
- L4. Textul liric. Frumusețea umană
Izvorul nopții de Lucian Blaga / 14
- L5. Figurile de stil. Hiperbola / 16
- L6. Semnificațiile textului / 17
- L7. Textul liric. Frumusețea artei
Lecția de citire de Nichita Stănescu / 18
- L8. Semnificațiile textului / 20
- L9. Compararea textelor sub aspectul conținutului și al structurii / 21
- L10. Noi pagini – alte idei *O pasăre înaltă* de Dan Coman / 22

Recapitulare și evaluare 48-50

- L1. Textul dramatic *Take, Ianke și Cadâr* de Victor Ion Popa / 52
- L2. Textul dramatic. Structuri textuale / 58
- L3. Timpul, spațiul, acțiunea, personajele / 60
- L4. Semnificațiile textului / 63
- L5. Textul nonliterar. Cronica de spectacol
Omenescul personajelor de Ștefan Popa / 65
- L6. Noi pagini – alte idei
Nathan Înteleptul (fragment) de Gotthold Ephraim Lessing / 68

Recapitulare și evaluare 94-96

- L1. Textul literar, dincolo de clasificări
În Țara-Obiectelor-cu-Suflet de Angela Baciu / 98
- L2. Lumea ficțională / 101
- L3. Combinarea structurilor textuale / 103
- L4. Semnificațiile textului / 105
- L5. Textul discontinuu / 106
- L6. Noi pagini – alte idei
Pescărușul Jonathan Livingston (fragmente) de Richard Bach / 107

Recapitulare și evaluare 128-130

- L1. Textul epic
Iapa lui Vodă de Mihail Sadoveanu / 132
- L2. Textul epic. Structuri textuale / 136
- L3. Naratorii și personajele. Antiteza / 138
- L4. Semnificațiile textului / 140
- L5. Textul multimodal. *Reclama* / 142
- L6. Noi pagini – alte idei
Hainele cele noi ale împăratului (fragment) de Hans Christian Andersen / 144

Recapitulare și evaluare 160-162

- L1. Textul epic
Fahrenheit 451 de Ray Bradbury / 164
- L2. Textul epic de mare întindere / 170
- L3. Structuri textuale / 172
- L4. Personajele. Conflictul / 174
- L5. Semnificațiile textului / 176
- L6. Textul nonliterar. Textul de opinie *Când vei fi adult, e posibil să nu ai loc de muncă* după Yuval Noah Harari / 178
- L7. Noi pagini – alte idei *Prima lecție de geometrie* (fragmente) de Ov.S. Crohmălniceanu / 181

Recapitulare și evaluare 200-202

Interculturalitate/
Proiect

- L11. Valori culturale românești în lume / 24

- L7. Relații culturale constructive. Noi și ceilalți / 70

- Proiect de grup.
Limbi inventate / 109

- Proiect de grup.
Realizarea unei reclame / 146

- L8. Modele comportamentale în textele literaturii universale / 183

Comunicare orală	Limba română	Redactare
<p>L12. Strategii de ascultare activă / 26</p>	<p>L13. Categoriile semantice (actualizare) / 28 L14. Derivarea. Compunerea (actualizare) / 31 L15. Conversiunea. Familia de cuvinte / 34 L16. Împrumuturile / 36 L17. Registrele limbii / 38 L18. Fonetica / 40 L19. Organizarea coerentă a textului. Anafora / 42</p>	<p>L20. Etapele scrierii. Integrarea feedbackului / 44 L21. Rolul elementelor grafice în prezentarea unui text / 46</p>
<p>L8. Atitudini comunicative / 72</p>	<p>L9. Construcțiile active. Construcțiile pasive cu verbul <i>a fi</i> / 74 L10. Predicatul (actualizare) / 76 L11. Construcțiile cu pronume reflexive / 78 L12. Construcțiile impersonale / 80 L13. Subiectul (actualizare) / 82 L14. Construcțiile incidente / 84 L15. Fraza. Coordonarea / 86 L16. Fraza. Subordonarea / 88 L17. Enunțuri eliptice. Norme de punctuație / 90</p>	<p>L18. Cronica de film. Redactarea de mână și computerizată. Etica redactării: originalitatea / 92</p>
<p>L7. Textul argumentativ / 110</p>	<p>L8. Atributul. Apoziția / 112 L9. Atributiva / 115 L10. Complementul direct / 117 L11. Completiva directă / 118 L12. Complementul indirect / 120 L13. Completiva indirectă / 121 L14. Complementul prepozițional / 123 L15. Completiva prepozițională / 124</p>	<p>L16. Tipare textuale de structurare a ideilor: comparație, analogie / 126</p>
<p>L7. Comportamente nonverbale și paraverbale cu efect persuasiv / 147</p>	<p>L8. Circumstanțialul de loc / 149 L9. Circumstanțiala de loc / 150 L10. Circumstanțialul de timp / 152 L11. Circumstanțiala de timp / 153 L12. Circumstanțialul de mod / 155 L13. Circumstanțiala de mod / 156</p>	<p>L14. Tipare textuale de structurare a ideilor: pro-contra / 158</p>
<p>L9. Argumentare și persuasiune / 186</p>	<p>L10. Circumstanțialul de cauză / 188 L11. Circumstanțiala de cauză / 189 L12. Circumstanțialul de scop / 191 L13. Circumstanțiala de scop / 192 L14. Construcții concesive / 194 L15. Construcții condiționale / 196</p>	<p>L16. Modalități de exprimare a preferințelor și a opiniilor / 198</p>

Unitatea I

Unde găsim frumusețea?

Lectură

Textul liric. Versificația • Figurile de stil. Aliterația • Hiperbola • Compararea textelor sub aspectul conținutului și al structurii

Interculturalitate

Valori culturale românești în lume

Comunicare orală

Strategii de ascultare activă

Limbă română

Categorii semantice (actualizare) • Derivarea. Compunerea (actualizare) • Conversiunea. Familia de cuvinte • Împrumuturile • Registrele limbii • Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină • Organizarea coerentă a textului. Anafora

Redactare

Etapile scrierii. Integrarea feedbackului • Rolul elementelor grafice în prezentarea unui text

Recapitulare

Evaluare

Lecția 1. Textul liric. Versificația. Frumusețea naturii

Pentru început

1. Ce loc frumos din natură îți amintește de copilărie? Ce crezi că îți dădea frumusețe?
2. Ce stări sau emoții îți produce tabloul de mai jos?

Nicolae Grigorescu
(1838-1907),
În pădure

3. Ascultă poezia alăturată în lectura profesorului tău.

Mihai Eminescu (1850-1889)

A fost considerat cel mai mare poet român; a scris și proză și teatru, fiind și un redutabil ziarist, ce s-a remarcat prin activitatea sa dintre 1877 și 1883 la ziarul *Timpul* din București, alături de Ioan Slavici și I.L. Caragiale. După debutul poetic la 16 ani, începe în anul 1870 colaborarea la *Convorbiri literare*, revista grupării „Junimea”, conduse de Titu Maiorescu,

care se va îngriji de unicul volum de versuri al poetului apărut în timpul vieții sale, în 1883.

Poezia *O, rămâi...*, publicată în revista *Convorbiri literare* la 1 februarie 1879, evidențiază relația om-natură în raport cu trecerea timpului.

Text de bază

O, rămâi...

de Mihai Eminescu

„O, rămâi, rămâi la mine,
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult;

În al umbrei întuneric
Te asemăn unui prinț,
Ce se uit-adânc în ape
Cu ochi negri și cuminți;

Și prin vuietul de valuri,
Prin mișcarea naltei ierbi,
Eu te fac s-auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi;

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Întinzând piciorul gol

Și privind în luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri.”

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi clătinând;
Șuieram l-a ei chemare
Ș-am ieșit în câmp râzând.

Astăzi chiar de m-aș întoarce
A-nțelege n-o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

Impresii după prima lectură

1. Ce stare ți-a produs lectura poeziei?
2. Care dintre imaginile poetice ți-a plăcut cel mai mult? Justifică-ți alegerea.
3. De care alte poezii eminesciene ți-a amintit textul?
4. Precizează prin ce se aseamănă *O, rămâi...* și tabloul de la rubrica *Pentru început*.

Structura poeziei și caracteristicile textului liric. Versificația

Explorare

1. Identifică vocile ficționale din *O, rămâi...*. În câte fragmente ai putea împărți textul, în raport cu prezența acestora? Indică strofele asociate fiecărei voci.
2. Care ar putea fi cuvintele-cheie ale secvențelor identificate la exercițiul 1?
3. Cui îi este adresat monologul pădurii? Menționează rolul interjecției care deschide textul și al verbului la imperativ care urmează.
4. Precizează care este momentul din copilărie rememorat de adult în a doua parte a textului.
5. Care cuvinte și categorii gramaticale din ultimele două strofe evidențiază posterioritatea reflecțiilor adultului asupra momentului identificat la exercițiul precedent? Ce exprimă aceste reflecții?
6. Ce schimbări apar cu privire la spațiu în strofele finale? Indică motivul pentru care copilul iese de sub *bolțile* protectoare ale pădurii.
7. Motivează că *O, rămâi...* este un text liric, precizând sentimentele exprimate în fiecare parte a poeziei și care sunt mărcile lexico-gramaticale ale subiectivității.
8. Menționează tipul de strofă și măsura ultimelor patru versuri din poezie.
9. Ce fel de rimă are poezia *O, rămâi...*? Ce alte tipuri de rimă cunoști?

Repere

Textul liric exprimă în special stări, emoții, sentimente, dar și idei, aspirații, fiind caracterizat de subiectivitate, pentru că autorul imaginează un univers ce reprezintă percepțiile sale asupra lumii.

Vocea care enunță discursul poetic nu este a autorului ca persoană cu existență reală, ci reprezintă o construcție ficțională ce ilustrează diferite ipostaze umane (copilul, îndrăgostitul, admiratorul naturii, geniul, revoltatul etc.), putând lua și înfățișare obiectuală. Marca lexico-gramaticală cea mai puternică prin care se exprimă subiectivitatea este persoana I, singular. Subiectivitatea poate fi redată și prin celelalte persoane, prin interjecții, prin exclamații și interogații care nu așteaptă răspuns, prin verbe și substantive ce exprimă trăiri, aprecieri.

Versificația sau **prozodia** se referă la regulile de construcție a poeziei.

Textele în versuri pot fi lirice, epice sau dramatice.

Versul este un rând dintr-o poezie, sfârșit cu un spațiu gol.

Strofa este o grupare de versuri în număr variabil, despărțită de alte asemenea unități printr-un rând alb, numit **blanc**. Tipurile de strofe mai des întâlnite sunt distihul, terțina și catrenul.

Măsura reprezintă numărul de silabe dintr-un vers. Aceasta poate fi constantă sau poate varia în cursul unei poezii. Poate fi scurtă (5-6, 7-8 silabe), medie (9-11 silabe) sau lungă (12-18 silabe).

Rima constă în potrivirea sunetelor de la sfârșit de vers, începând cu ultima vocală accentuată. Tipurile de rimă din catren sunt: **împerecheată** (a a b b), **încrucșată** (a b a b), **îmbrățișată** (a b b a), **monorimă** (a a a a), **semirimă** (a b c b). Există și rimă imperfectă, când se potrivesc numai vocalele accentuate de la sfârșit de vers, consoanele fiind diferite (*creștet – veșted*).

Aplicații

1. Care este însușirea comună a pădurii din poezia *O, rămâi...* și din versurile de mai jos?

„Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară
Scăldată în cristalul pârâului de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam odinioară:
A codrului tenebră, poetic labirint.”

Mihai Eminescu, *Din străinătate*
2. În lirica eminesciană, pădurea este mereu asociată cu un element acvatic. Compară formele în care apare apa în *O, rămâi...* și în strofele de la exercițiile 1 și 2, precizând prin ce se deosebesc acestea.

„— Hai în codrul cu verdeață,
Und-izvoare plâng în vale,
Stânca stă să se prăvale
În prăpastia măreață.”

Mihai Eminescu, *Floare albastră*
3. Precizează tipul de rimă din versurile de la exercițiile 1, 2 și de mai jos.

„La mijloc de codru des
Toate păsările ies,
Din huceag de aluniș
La voiosul luminiș.”

Mihai Eminescu,
La mijloc de codru...
4. Stabilește măsura versurilor de la exercițiile 2 și 3.

Provocări

Poezia *O, rămâi...* este un monolog al pădurii către un copil, care, ajuns la maturitate, își amintește acest episod din existența sa. Crezi că textul are și caracteristici ale textelor dramatice sau epice? Motivează-ți răspunsul.

Lecția 2. Limbajul figurat. Aliterația

Explorare

1. Care este rolul ghilimelelor din text? Ce stări afective dezvăluie chemarea pădurii personificate?
2. Selectează, din poezia *O, rămâi...*, epitetul referitoare la copil și la pădure, precizând tipurile acestora și ce sugerează fiecare.
3. În versurile de mai jos, Mihai Eminescu utilizează trei cuvinte din câmpul lexical al termenului *timp*. Precizează-le. Ce semnificație crezi că au comparațiile în care sunt folosite aceste cuvinte?
„Anii tăi se par ca clipe, / Clipe dulci se par ca veacuri.”
4. Identifică metafora din versurile date. Ce sugerează?
„Și privind în luna plină / La văpaia de pe lacuri...”
5. Selectează repetițiile din text. Comentează-o pe prima.
6. Repetiția și ritmul sunt des întâlnite în viața obișnuită: în bătăile inimii, în respirație, în sunetele pentru nevăzătorii de la stop, în aranjarea rondurilor de flori sau a arborilor pe străzi și în livezi. În textul literar, repetiția nu constă doar în reluarea cuvintelor, ci și a sunetelor.

Indică ce consoană se repetă în versul următor, arătând ce sugerează: „Și prin vuietul de valuri”.

7. În ce poziție din cuvânt se repetă consoana în versul de la exercițiul precedent?
8. Precizează ce consoane se repetă în exemplele de mai jos și din ce fel de text face parte fiecare.
 - „Mugur, mugur, mugurel, / Mugur, mugurel, / Ia fă-te mai măricel!” • Făt-Frumos i-a tăiat capul balaurului.
 - „Prea bun, prea ca la țară!” • Șapte șerpi șerpuiesc șerpuitor spre șesuri.

Claude Monet
(1840-1926),
Nuferi

9. Ce consoane se repetă cel mai des în rima poeziei *O, rămâi...*? Ce îți sugerează?

Repere

Personificarea este figura de stil prin care se atribuie însușiri omenești unor ființe necuvântătoare, unor lucruri, unor fenomene ale naturii. Apare prin combinarea substantivului cu un verb care indică o acțiune omenească sau un adjectiv ce arată o însușire umană și prin punerea substantivului la cazul vocativ.

Epitetul constă în determinarea unui substantiv sau a unui verb prin cuvinte ce evidențiază însușiri deosebite ale obiectului sau ale acțiunii. Poate fi adjectiv, adverb sau substantiv (nume de metale și pietre prețioase, materii).

Comparația exprimă un raport de asemănare între două persoane, obiecte sau acțiuni, cu scopul de a evidenția unul dintre termeni. Între cei doi termeni se află cuvinte de legătură (*ca, precum, cât, la fel ca* etc.).

Metafora este figura de stil prin care se trece de la semnificația obișnuită a unui cuvânt la o altă semnificație, pe baza unei comparații subînțelese. Metaforele pot fi explicite, când termenul la care se referă este amintit în text, sau implicite, când termenul la care se referă nu apare în text.

Repetiția constă în reluarea de două sau de mai multe ori a aceluiași sunet, cuvânt sau grup de cuvinte.

- Aliterația** este figura de stil care constă în repetarea unei consoane sau a unui grup de consoane în succesiunea apropiată a cel puțin două cuvinte pentru a crea un efect imitativ sau expresiv. De obicei, consoana este plasată la începutul cuvintelor. Aliterația este folosită în poezie, dar se întâlnește și în reclame, în exercițiile de dicție, în cântece, în numele unor personaje.

Figurile de stil se pot combina între ele într-un text literar, oferindu-i expresivitate și sensuri multiple.

Aplicații

Identifică aliterațiile din versurile de mai jos, menționând ce crezi că sugerează în fiecare caz.

a. „Trece-un cârd de corbi iernatici prin văzduh croncănitori.”

Vasile Alecsandri, *Sfârșit de toamnă*

b. „Vâjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie”

Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*

c. „Ce alb, ce negru de alb,
câte stele în stele și stele lângă stele în alb
și vine vârtejul și vine vântul și vine
suflare de aer
și ne suflă și smulge...”

Nichita Stănescu, *Ce alb, ce negru de alb*

Provocări

Repetiția este o figură de stil care poate amplifica sau diversifica o idee. Crezi că folosirea sa într-un text poate fi sau nu supărătoare? Cum o dozează scriitorii? Exemplifică-ți părerea cu un fragment dintr-o poezie eminesciană.

Lecția 3. Semnificațiile textului

Interpretare

1. În ultimele două versuri ale poeziei *O, rămâi...*, vârsta fericită a copilăriei este asociată cu pădurea. Ce reprezintă acest spațiu pentru copil: putere, vechime, protecție, altceva? Justifică-ți alegerea.
2. Numește elementele vegetale și animale din tabloul de natură descris în text. Ce caracteristici au acestea?
3. Peisajul surprinde atât planul terestru, cât și planul astral, în a cincea strofă a poeziei. Ce semnificație dai reunirii lor într-o singură imagine?
4. Atât pădurea, cât și copilăria sunt stâns legate de creștere. Prin ce crezi că se diferențiază creșterea, în cele două cazuri amintite?
5. Chemarea pădurii are accente ce îi exprimă dragostea, evidențiate de repetiția din primul vers și de superlativul din al doilea vers. Acest lucru este subliniat în text și de repetiția de trei ori a pronumelui personal *eu*. Lucrați în perechi. Identificați aspectele pe care pădurea consideră că numai ea i le poate dărua copilului și menționați o semnificație pe care acestea o au.
6. Descrie portretul pe care pădurea îl face copilului. Ce semnifică asemănarea acestuia cu un prinț?
7. Recitește strofa a treia și precizează ce taină îi dezvăluie copilului pădurea devenită un fel de inițiat, de persoană cunoscătoare a unui domeniu ce are și secrete.
8. **Ghid de învățare.** Lucrați în grupe de câte 4-5 elevi. Stabiliți elevul care va fi raportorul grupei. Urmăriți animația din varianta digitală a manualului. Fiecare elev din grupă răspunde la cerințele din fișa de mai jos. Discutați împreună soluțiile. Apoi, raportorul va nota explicațiile cu care elevii din grupă sunt de acord și le va prezenta oral în fața clasei.

Explicați:

- de ce pădurea în chemarea ei își declară afecțiunea față de copil și de ce peisajul devine paradiziac;
- care este legătura dintre eternitatea naturii și spiritualitatea umană;
- ce influență are vraja pădurii asupra copilului.

9. Pădurea atotștiutoare și protectoare încearcă să împiedice ieșirea tânărului din vârsta fericită a copilăriei. Cum ți se pare chemarea ei, prin care vrea să-și mențină influența asupra lui: ispititoare, măgulitoare,

vicleană, disperată, ocrotitoare, altfel? Justifică-ți alegerea.

10. În strofa a patra, copilul poate fi asemănat cu Narcis, care își admiră imaginea din oglinda apei. Ce descoperă el în această imagine și ce ar putea rosti?

Michelangelo Merisi da Caravaggio
(1571-1610), *Narcis*

11. Răsfângerea luminii lunii în apă, văzută metaforic drept „văpaia de pe lacuri”, îi dezvăluie copilului un aspect nevăzut al lumii, posibilitatea de unire a cosmosului și a divinului cu umanul, la fel întâmplându-se și în poezia *Fiind băiet păduri cutreieram...*, în care apar „sclipiri pe cer, văpaie preste ape”. Ce crezi că se întâmplă în acel moment, în privința curgerii timpului?
12. Din ce motiv crezi că adolescentul se îndepărtează de pădure?
13. Caută într-un dicționar sensurile verbului *a șuiera*. Cu ce sens este folosit în penultima strofă a poeziei?
14. Ce simbolizează câmpul evocat în *O, rămâi...* și ce se întâmplă atunci când copilul iese în el răsând?
15. De ce adultul mărturisește că, și întors la pădure, nu o mai poate înțelege? Cum crezi că sunt oamenii care, în ciuda vârstei, preferă să nu se despartă de copilul din ei?

Portofoliu

Tu cu cine ai dialoga, peste ani, când ți-ai aminti de copilăria ta? Poate fi o persoană, un element al naturii, un obiect etc. Redactează un text de minimum 100 de cuvinte în care să-ți imaginezi acest dialog.

Lecția 4. Textul liric. Frumusețea umană

Pentru început

1. Crezi că frumusețea umană ține doar de aspectul fizic? Ce altceva te poate impresiona la o persoană, pentru a o considera un om frumos?
2. Ce ți se pare mai atrăgător în portretul de mai jos?

Nicolae Tonitza (1886-1940), *Portret de tânără*

3. Ascultă poezia alăturată în lectura profesorului tău.

Lucian Blaga (1895-1961)

Poet, filozof, dramaturg și traducător, este una dintre personalitățile reprezentative ale culturii române din secolul al XX-lea.

A publicat volume de versuri, tratate de filozofie, texte dramatice, proză autobiografică în *Hronicul și cântecul vârstelor* și *Luntrea lui Caron*.

Poezia *Izvorul nopții* face parte din volumul de debut, *Poemele luminii* (1919).

Text de bază

Izvorul nopții

de Lucian Blaga

Frumoaso,
 ți-s ochii-așa de negri încât seara
 când stau culcat cu capu-n poala ta
 îmi pare
 că ochii tăi, adâncii, sunt izvorul
 din care tainic curge noaptea peste văi
 și peste munți și peste șesuri,
 acoperind pământul
 c-o mare de-ntuneric.
 Așa-s de negri ochii tăi,
 lumina mea.

Impresii după prima lectură

1. Ce ți-a plăcut cel mai mult în poezie?
2. La ce te-ai gândit când ai ascultat textul?
3. De ce ai fost surprins? Ce stare ți-a produs lectura?
4. Ascultă piesa muzicală *Izvorul nopții* de Florin Bogardo, inspirată de poezia lui Lucian Blaga. Menționează modificările făcute de compozitor în text. De ce crezi că a procedat așa?
5. Ce dans crezi că ar fi potrivit pentru poezia *Izvorul nopții*: balet, dans contemporan, vals, tangou, salsa, altceva?
6. Ce ți se pare că au în comun poezia *Izvorul nopții* și tabloul din stânga?
7. Unii poeți consideră că arta lor se apropie de muzică, de dans sau de artele plastice. Ești de acord cu aceste apropieri? Justifică-ți răspunsul, folosind și citatele de mai jos.
 - „Dacă proza este mers, poezia înseamnă dans.” (Paul Valéry)
 - „Poezia viitorului nu va fi decât muzică și imagine.” (Alexandru Macedonski)

Structura textului poetic. Cuvintele-cheie și versificația

Explorare

1. Poezia este construită ca o adresare către ființa iubită. Identifică, în text, substantivele care indică această adresare.

- Analizează structura textului, având în vedere locul unde sunt plasate cele două substantive identificate la exercițiul 1. Alege dintre variantele de mai jos, justificându-ți opțiunea.
 - Textul are simetrie pentru a sugera două tipuri de frumusețe umană, fizică și morală.
 - Textul are în primul enunț substantivul la început pentru a sugera că frumusețea fizică este cea remarcată prima dată, întrucât este exterioară, iar în al doilea enunț are substantivul la sfârșit, pentru că frumusețea morală este interioară și se descoperă ulterior.
- Ce adjective însoțesc substantivul *ochi*, apărut de trei ori în text? Menționează la ce grad de comparație sunt adjectivele respective și ce exprimă acestea.
- Ce crezi că înseamnă expresia „lumina mea”, având în vedere că ochii ei sunt „așa de negri”? Ce rol are adjectivul pronominal posesiv?

- Consideri că îndrăgostitul este mai atras de frumusețea fizică sau de misterul interior al persoanei iubite? Justifică-ți răspunsul cu un vers din text.
- De ce crezi că în primul vers al poeziei apare un substantiv și nu un adjectiv? Alege dintre variantele de mai jos sau propune alta. Se folosește un substantiv pentru:
 - a preciza ființa căreia i se adresează mărturisirea;
 - a contura de la început o trăsătură deosebită a iubitei;
 - a accentua ideea că o calitate a persoanei poate fi echivalată cu persoana însăși;
 - a evidenția ce îl atrage la ființa iubită.
- Investigație.** Formați trei grupe: una a artiștilor, una a gânditorilor și una a detectivilor. Fiecare grupă primește setul de întrebări corespunzător, de mai jos. Discutați și notați pe un poster răspunsurile. Un reprezentant al grupei va prezenta concluziile voastre în fața clasei și profesorul va sintetiza soluțiile fiecărei grupe.

Grupa artiștilor	Grupa gânditorilor	Grupa detectivilor
<ul style="list-style-type: none"> Poezia are muzicalitate, chiar dacă nu are rimă? Explicați. Care sunt cuvintele/îmbinările de cuvinte care ies în evidență prin dispunerea în pagină? Unde sunt plasate acestea? Ce imagini vizuale ați reținut? 	<ul style="list-style-type: none"> Ce sentiment dominant apare în text? Care sunt cuvintele-cheie ale textului? Care credeți că este cel mai semnificativ vers/sunt cele mai semnificative versuri? Care este cea mai importantă idee pe care ați reținut-o după ce ați citit poezia? Formulați-o. 	<ul style="list-style-type: none"> Cui îi aparține vocea ficțională din poezie? Indicați mărcile lexico-gramaticale ce exprimă subiectivitatea. Care credeți că ar putea fi trăsăturile celui care rostește discursul liric? Ce fel de om întruchipează?

Repere

Identificarea **cuvintelor-cheie** este importantă pentru a ajunge la înțelegerea textului poetic. Acestea reprezintă elemente repetate în text sau asupra cărora se concentrează discursul liric.

Pentru a înțelege o poezie, un cititor poate pleca de la identificarea vocii ficționale din text și de la ceea ce reprezintă contextul, adică de la ce „se vede” și „se aude” când citește textul, stabilind locul, momentul și ceea ce evidențiază textul (cuvinte-cheie, așezare în pagină, idei). Detaliile dintr-un text pot avea mai multe înțelesuri, în funcție de ceea ce reține fiecare cititor, de asocierile pe care le face, de propriile cunoștințe, experiențe și lecturi.

În **poezia modernă**, versificația este mult mai liberă de constrângeri față de poezia din epocile anterioare, scriitorii exprimându-și gândurile sau trăirile cât mai apropiat de ritmul propriei reflecții, al înregistrării percepțiilor sau stărilor. Poeziile sunt puse în pagină altfel, versurile putând să fie scrise la început cu literă mică, nu numai cu literă mare și nefiind grupate în strofe sau având strofe cu alcătuire diversă. Apar noi tipuri de versuri:

- versurile albe**, care păstrează ritmul și măsura, dar nu au rimă;
- versurile libere**, care renunță la ritm și rimă și au măsură variabilă.

Aplicații

- Lucrați în perechi. Discutați pentru a stabili care este tema poeziei *Izvorul nopții*. Puteți alege dintre variantele următoare, justificându-vă opțiunea: **a.** cunoașterea; **b.** frumusețea; **c.** iubirea; **d.** natura.
- Poezia *Izvorul nopții* are versuri albe sau libere? Justifică-ți răspunsul.
- Poezia nu are versurile grupate în strofe. Crezi că aceasta îți ușurează sau îți îngreunează lectura? Motivează-ți răspunsul.
- Selectează, din text, termenii care aparțin câmpului lexical al cuvântului *întuneric*.

Lecția 5. Figurile de stil. Hiperbola

Explorare

1. Ce element din portretul iubitei este evidențiat în poezia *Izvorul nopții* de Lucian Blaga?
2. Asociază fiecărui element din prima coloană, referitor la ochii iubitei, figura de stil prin care este evidențiat.

• „așa de negri”	• metaforă
• „izvorul”	• epitet
• „tainic”	• epitet cromatic
3. La ce se referă fiecare dintre figurile de stil de mai sus? Ce trăsătură a iubitei pune în valoare fiecare? Poți alege dintre următoarele variante: **a.** capacitatea de a transforma întregul univers al îndrăgostitului; **b.** frumusețea chipului; **c.** misterul frumuseții umane; **d.** profunzimea interioară.
4. Ce sugerează alăturarea unor forme de relief diferite în enumerația din versurile: „din care tainic curge noaptea peste văi / și peste munți și peste șesuri”?
5. În percepția subiectivă a îndrăgostitului, ochii iubitei acoperă pământul „c-o mare de-ntuneric”. Cum îți se pare această imagine: apăsătoare, banală, exagerată, originală sau altfel? Justifică-ți alegerea.
6. Care crezi că este scopul utilizării exagerării de mai sus în poezie? Ce figură de stil este combinată cu această exagerare?
7. Ai folosit vreodată în limbajul cotidian expresii care exprimă o exagerare? Dă două exemple.

Repere

Enumerația este figura de stil realizată pe baza înșiririi mai multor termeni de același fel (substantive, adjective, verbe etc.), pentru a atrage atenția asupra aspectelor descrise, pentru a accentua ideea exprimată sau pentru a detalia imaginea prezentată.

Hiperbola este o figură de stil care constă în exagerarea intenționată a însușirilor unei ființe sau a caracteristicilor unui obiect, a desfășurării unei întâmplări, cu scopul de a-l impresiona pe cititor.

Prin hiperbolă, trăsăturile pot fi mărite sau micșorate în mod exagerat. Această figură de stil apare atât în vorbirea curentă, în expresii precum „arde de nerăbdare”, „frumoasă foc”, cât și în limbajul poetic.

Hiperbola este construită întotdeauna prin combinarea cu alte figuri de stil: epitete, comparații, metafore etc.

Aplicații

1. Indică tipul de superlativ folosit pentru descrierea ochilor în expresia „așa de negri”. Ce sugerează acest tip de evidențiere? Poți alege una sau mai multe dintre variantele următoare:
 - a. fascinația îndrăgostitului;
 - b. intensitatea trăirii îndrăgostitului;
 - c. percepția subiectivă a îndrăgostitului;
 - d. unicitatea ochilor iubitei.
2. Ce semnificație dai hiperbolei din poezie?
3. Lucrați în perechi. Identificați hiperbolele și enumerațiile din versurile de mai jos. Precizați figurile de stil care ajută la realizarea hiperbolei, în fiecare caz.
4. Construiește două enunțuri în care să incluzi câte o hiperbolă pentru a arăta că ai multe teme de făcut și că nu ți-ai văzut un prieten de mult timp.

Provocări

Privește cele două picturi și rezolvă apoi cerințele.

- a. Descrie jungla din pictura lui Henri Rousseau, folosind două hiperbole.
- b. Descrie chipul fetei din portretul realizat de Ernst Ludwig Kirchner, folosind o hiperbolă. Se aseamănă prin ceva cu poezia *Izvorul nopții*?

Ernst Ludwig Kirchner (1880-1938), *Frânzi în fața scaunului sculptat*

Henri Rousseau (1844-1910), *Femeie plimbându-se într-o pădure exotică*

- b. „Ai pământ și ape multe, [...] Crapii-n ele-s cât berbecii, În pomi piersici cât dovlecii, Pepenii de zahăr roșu, În grâu spicul cât cocoșu.”

Tudor Arghezi, *Mamă țară*

Lecția 6. Semnificațiile textului

Interpretare

- Poezia *Izvorul nopții* de Lucian Blaga se caracterizează prin concizia ideilor și prin simplitatea formei. Crezi că aceste trăsături se opun sau nu exprimării unor idei profunde? Explică.
- Ochiul, dincolo de a fi un organ al percepției vizuale, simbolizează și lumina spirituală. În ce măsură crezi că poezia evidențiază acest aspect? Poți revedea răspunsurile pe care le-ai dat la exercițiul 5 de la pagina 16, rubrica *Explorare*.
- Metafora *adâncii* este izolată prin virgule de restul enunțului, fiind echivalentă ca sens cu substantivul *ochi*. Precizează ce parte de vorbire este cuvântul *adâncii* în acest context. Identifică în poezie elementul natural care stă la baza comparației subînțelese ce a generat metafora.
- Ce semnifică metafora ochilor-izvor? Ce înțeles dai, în acest context, *noptii* care curge tainic din acest izvor și care acoperă întreg pământul? Poți alege dintre variantele de mai jos sau poți propune alta.
 - Iubita se identifică, în percepția îndrăgostitului, cu natura sau cu întreg universul.
 - Iubirea poate deveni lumina călăuzitoare în viață.
 - Îndrăgostitul vede totul prin ochii iubitei.
 - Natura și universul întreg par a se naște din ochii iubitei.
- Cum interpretezi faptul că „noaptea” din ochii iubitei curge „tainic”? Alege dintre variantele de mai jos sau propune alta.
Iubirea este:
 - ceva ce nu poate fi perceput de ceilalți;
 - o minune a lumii dezvăluită omului de divinitate;
 - un secret al celor doi îndrăgostiți;
 - un mister la care doar îndrăgostitul are acces.
- Este iubirea ceva ce poate fi complet înțeles sau este un mister imposibil de descifrat? Argumentează, folosind un exemplu din poezia *Izvorul nopții*.
- Care ți se pare cea mai potrivită semnificație de ansamblu a poeziei *Izvorul nopții* de Lucian Blaga? Alege dintre variantele propuse sau formulează o interpretare proprie.
 - Iubirea este un sentiment atât de puternic, încât poate schimba percepțiile despre lume ale celui îndrăgostit.
 - Frumusețea adevărată nu este cea care se vede, ci aceea care se lasă descoperită, dincolo de aparențe, în mintea și în sufletul unui om.
 - Iubirea înseamnă cunoaștere a lumii.
 - Frumusețea iubirii constă în comunicarea profundă dintre îndrăgostiți.
- Îți amintește poezia de alte texte pe care le-ai citit? Dacă da, ce elemente te-au determinat să faci această conexiune?
- Care dintre picturile de mai jos ți se pare mai apropiată de imaginea iubitei din poezia *Izvorul nopții* de Lucian Blaga? Justifică-ți răspunsul.

Nicolae Tonitza
(1886-1940),
Femeie în interior

Didier Lourenço
(n. 1968),
Chip și albastru

Provocări

Poezia poate fi transpusă și în alte limbaje artistice. Tu ce limbaj artistic ai alege: grafică, pictură, sculptură, dans, muzică, pantomimă, teatru, film, altceva? În funcție de răspunsurile elevilor din clasă, grupați-vă și realizați o interpretare creativă a poeziei *Izvorul nopții* de Lucian Blaga.

Lecția 7. Textul liric. Frumusețea artei

Pentru început

1. Numește artele ilustrate de imaginile de mai jos. Care dintre acestea te atrage cel mai mult? De ce?

2. Care este cea de a șaptea artă?
3. Crezi că arta cuvântului se poate învăța sau nu?
4. Ascultă poezia alăturată în lectura profesorului tău.

Nichita Stănescu (1933-1983)

Nichita Stănescu este unul dintre poeții de excepție ai secolului al XX-lea, aparținând generației anilor '60. A debutat editorial cu volumul *Sensul iubirii* (1960), urmat de volume precum *O viziune a sentimentelor* (1964), *11 elegii* (1966), *Necuvintele* (1969), *În dulcele stil clasic* (1970), *Epica magna* (1978), *Noduri și semne* (1982).

A primit numeroase premii în România și în străinătate. A scris și o carte pentru copii împreună cu bunul său prieten, poetul Gheorghe Tomozei, intitulată *Carte de citire, carte de iubire*.

Poezia *Lecție de citire* face parte din volumul *Măreția frigului* (1972).

Text de bază

Lecția de citire

de Nichita Stănescu

Scriere este totul.
Peștele e literă
în alfabetul mării.
O frază sunt păsările-n zbor.

Totul e scriere.
Totul este de citit.
Piatra poate fi citită, –
iar norii ne spun o poveste.

Triste, muncite alfabete,
înșiruind istorii vaste.
Chiar mâna mea ascunde-n sine
uitata scriere a unui imn¹.

Stau singur și în gânduri, Doamne,
iar gândurile litere îmi sunt.
Încerc să recompun o frază
dar timpul meu preschimbă scrisul.

O, de-aș putea să te citesc,
O, de-aș putea să deslușesc
aceste stranii alfabete...

¹ *imn* (s. n.) – poezie lirică închinată unei personalități, unei idei mărețe, unui sentiment nobil; poate fi și un cântec solemn de laudă a unei divinități sau care devine simbolul unui stat.

Impresii după prima lectură

1. Poezia *Lecția de citire* ți-a amintit de ceva trăit de tine? Dacă da, de ce anume?
2. Există enunțuri care ți se par de neînțeles?
3. Formulează o întrebare despre poezie pe care să i-o pui profesorului tău.

Limbajul poetic și versificația

Explorare

1. A cui crezi că ar putea fi vocea ficțională din poezie: a unui pictor, a unui scriitor, a unui om religios, a unui om obișnuit? Alege dintre variantele date sau propune alta, justificându-ți preferința.
2. Cui crezi că i se adresează cel care „vorbește”? Care este temerea celui care rostește discursul poetic?